

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 563/2022 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om identitetshandlingar och identifiering

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 563/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Jussi Wihonen /saf:

Hur ser man till att ingen hamnar utanför tjänsterna när tjänster blir digitala, hur kan man underlätta identifieringen för dem som inte har råd med pass eller identitetskort eller förnyelse av dem och är det nödvändigt att exempelvis ett pass som precis gått ut inte kan användas för identifiering trots att identifikationsuppgifterna är lika identifierande?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Finansministeriet tillsatte i februari 2021 ett verkställighetsprojekt för att reformera statens service- och lokalnätverk på 2020-talet. Många statliga myndigheter och Folkpensionsanstalten är med i projektet. Projektet eftersträvar också ett brett samarbete med kommunerna och välfärdsområdena. Målet är att stegvis samla statliga ämbetsverks besöksservice på gemensamma kundserviceställen för den offentliga förvaltningen så att även många av kommunernas, FPA:s och i tillämpliga delar välfärdsområdenas tjänster är tillgängliga. Projektet bidrar till att riktlinjerna i statens lokalstrategi genomförs (SRprincipbeslut 16.12.2021).

Besöksservicen säkerställs för alla som inte har möjlighet eller kunnande att använda e-tjänster. Samtidigt stärks människors förmåga att använda e-tjänster i olika ärenden genom digistöd för besökarna. Att tjänsterna samlas under samma tak underlättar ärendehantering med den offentliga förvaltningen. Vidare förbättras servicenivån (även språkliga rättigheter) när tjänster från olika myndigheter blir mer tillgängliga t.ex. via distanstjänster. Genom att de offentliga tjänsteproducenternas besöksservice samlas i gemensamma lokaler kan servicenätverket upprätthållas bättre samtidigt som serviceställets tjänsteutbud breddas. I glesbygdsområden utreds tillsammans med kommunerna lättare servicelösningar (såsom distansserviceställen, servicebilar etc.) som stöder det gemensamma nätverket av kundserviceställen. Reformen är ett svar på den offentliga förvaltningens skyldighet att trygga likabehandlingen av människor i olika delar av landet och deras faktiska möjligheter att få tjänster som är nödvändiga för tillgodoseendet av grundläggande rättigheter, vilket bl.a. grundlagsutskottet och de högsta laglighetsövervakarna ofta påpekat.

I riksdagen behandlas nu statsrådets redogörelse om Finlands digitala kompass, och den uttrycker principen för offentlig service så här: Stödet för användningen av digitala tjänster och produktionen av tjänster för alla grupper, vid behov även på annat sätt än via digitala kanaler, är en del av den tillförlitliga offentliga förvaltningens grundläggande uppgift.

Ett av regeringsprogrammets viktiga digitaliseringsmål de senaste åren har varit att utveckla digistödet och tillhandahålla det i hela landet. Digistödet är stöd för användning av e-tjänster, service och utrustning så att det bidrar till en självständig och trygg användning av utrustning samt tjänster. Ansvarig för riksomfattande utveckling av digistödet är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata med styrning och finansiering från finansministeriet. Själva stödet ges av många aktörer, bl.a. kommuner, statliga myndigheter, organisationer, olika projekt och även företag. Myndigheterna har en författningsgrundad skyldighet att ge råd om användningen av de egna tjänsterna. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata stöder digistödproducenterna, t.ex. kommuner, med gemensamma åtgärder. Åtgärderna utvecklar exempelvis stödgivarnas kompetens och stödets sökbarhet. Åldrande befolkning, invandring, kontinuerlig förändring i tjänsteutbud, teknik, utrustning och tjänsternas användningssätt är trender som gör behovet av digistöd kontinuerligt. Det är också av största vikt att e-tjänsterna är så tillgängliga, tydliga och lätta att använda som möjligt i enlighet med kraven i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Detta bidrar till att största möjliga andel av finländarna kan använda tjänsterna självständigt.

Inrikesministeriets förordning om polisens avgiftsbelagda prestationer (1191/2021) utfärdas årligen och reglerar avgifterna för polisens prestationer. Enligt lagen om pass och lagen om identitetskort tillämpas lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) på pass och identitetskort. Enligt 6 § 1 mom. i denna lag ska storleken på den avgift som staten uppbär för en offentliggråttslig prestation motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen (självkostnadsvärde). Bestämmelsen är villkorslöst skriven och möjliggör inte att en prestation är avgiftsfri när den medför kostnader. I avgiften för de pass och identitetskort som polisen utfärdar beräknas kostnaderna för hanteringen av ärendet enligt självkostnadsvärdet. Med en elektronisk ansökan kostar det förmånligaste passet 44 euro.

FPA kan bevilja grundläggande utkomststöd för utgifter i samband med anskaffning av en identitets- eller resehandling, om den är nödvändig för kunden eller kundens familjemedlem. Pass eller identitetskort med foto är en nödvändighet i olika kundsituationer (t.ex. bank). Om passet enbart skaffas för en utlandsresa, kan grundläggande utkomststöd inte erhållas för passkostnaderna. Godtagbara utgifter i stödet är t.ex. ansökningsavgift, passfoto, behövliga bilagor och eventuella resekostnader för anskaffningen av pass eller handlingar. Medellöshet är således inte ett hinder för att skaffa identitetskort, om personen är berättigad till utkomststöd. För låginkomsttagare som inte är berättigade till utkomststöd kan dock kostnaden för pass- eller identitetskort utan tvekan vara ganska relevant. Här ska man i varje fall se till att åtminstone de som är berättigade till samhällets stöd är medvetna om denna möjlighet.

Stark autentisering regleras i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009). 17 § i denna lag reglerar inledande identifiering. Dokument som godkänns vid inledande identifiering, när identifieringen endast sker utifrån en identitetshandling som utfärdats av en myndighet, är ett giltigt pass eller identitetskort som har utfärdats av en myndighet i en medlemsstat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, i Schweiz eller i San Marino. Det är fråga om inledande identifiering när personen ansöker om ett identifieringsverktyg för stark autentisering hos en bank, ett teleföretag eller ansöker om ett identitetskort hos polisen.

Nuförtiden är lagstiftningen rätt entydig i fråga om detta. Handlingarna har en viss giltighetstid enligt lag och en handling kan inte gälla längre än så. Eftersom det uttryckligen krävs en giltig handling för inledande identifiering kan det tyvärr inte göras avsteg från detta.

Inom den giltighetstid för pass och identitetskort som fastställs i lagstiftningen är människans fysiologiska förändringar i genomsnitt inte så stora att handlingens innehavare inte skulle kunna identifieras under handlingens giltighetstid. Förändringarna och förändringstakten är dock mycket individuella och påverkas bl.a. av ålder och livsstil. Av detta skäl är det inte möjligt att identifiera alla passinnehavare genom identitetshandlingen, inte ens inom giltighetstiden. Ju längre tid handlingen används, desto svårare blir identifieringen, av allt fler personer.

Identifieringen vid beviljande av identifieringsverktyg är mycket kritisk eftersom det efter beviljandet inte längre är möjligt att effektivt kontrollera vem som använder verktyget eftersom användningen av e-tjänster sker oberoende av plats. Ett elektroniskt identifieringsverktyg som erhålls med fel identitet ger alltså utgångspunkter för kriminell verksamhet och risken att bli ertappad är mycket liten eftersom verktyget kan användas var som helst i världen. Härav följer att kraven på identifieringens tillförlitlighet är mycket höga vid inledande identifiering och att passets eller identitetskortets användbarhet för identifiering ofrånkomligen har en tidsmässig begränsning.

Helsingfors 29.12.2022

Kommunminister Sirpa Paatero